

УДК: 330.123.71

*Вяткін П.С.
к.е.н., доцент кафедри економіки та управління
Черкаський державний технологічний університет*

ЕЛЕМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Розвиток України як країни з високим аграрним потенціалом потребує значних обсягів дослідження механізму функціонування сільськогосподарських підприємств як в розрізі оперативного управління, так і в довгостроковій перспективі. Адже на сьогоднішній день аграрне підприємство являє собою не високоорганізоване інституціональне утворення, а комерційну структуру, основи управління якою за останні двадцять років майже не змінились. На сьогоднішній день в складі підприємства прийнято виділяти декілька категорій ресурсів. Однією з найменш досліджених категорій є інформаційні ресурси. Інформаційні ресурси сільськогосподарського підприємства є одним з важливих елементів ведення сучасного господарювання, а процес управління ними потребує детального дослідження як з теоретичних, так і з практичних аспектів.

Постановка завдання. Створення підґрунтя для дослідження механізму стратегічного управління інформаційними ресурсами, виокремлення його елементів та призначення їм локальній ролей є головним завданням теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перш, ніж розглядати проблему дослідження інформаційних ресурсів сільськогосподарських підприємств, необхідно дати тлумачення термінам „формаційні ресурси” та „інформація”. Згідно з Законом України „Про інформацію” [1], під інформацією розуміють документовані або публічно оголошені відомості про події та явища,

що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

На думку Ю. Приймака [7] інформаційні ресурси – це вся належна суб'єктам права власності інформація, а також окремі документи та масиви документів, незалежно від змісту, форми, часу та місця їх створення та форм власності, а також кінцеві результати наукової, творчої діяльності, що мають інформаційну цінність, зберігаються в інформаційній системі країни та доступні для вільного використання фізичною чи юридичною особою, суспільством та державою.

А. Кармінський та Б. Черніков зазначають, що інформаційні ресурси, як елементи управління і предмет менеджерської праці, повинні забезпечити якісне представлення про завдання і стан керованої і керуючої системи та забезпечити розробку ідеальних моделей бажаного їх стану. [5]

Г. Мошек виділяє такі етапи формування інформаційних ресурсів: описування стану керованого об'єкта, що передбачає набір техніко-економічних показників і параметрів, які характеризують керовану і керуючу системи; відображення в інформаційних моделях динаміки окремих елементів і процесів, тобто обґрунтування стійких тенденцій кількісних і якісних змін на виробництві; моделювання класифікаційних зв'язків в інформаційних масивах з виділенням причинно-наслідкових залежностей, статистичних моделей. [4]

Виклад основного матеріалу. Підприємства отримують інформацію багатьох різних типів у різних системах. Часто такі системи ростуть швидше у вигляді „як є”, ніж структурно, щоб швидко реагувати на нові потреби бізнесу. Результат часто виглядає у вигляді набору інформаційних ланцюгів, ізольованих один від одного і зовні не мають один до одного ніякого відношення. Між тим, багато елементів з цих даних пов'язані один з одним, і підприємство, яке зможе об'єднати і використовувати ці розрізнені джерела даних, отримає величезну перевагу.

Інформаційні ресурси – це окремі документи і масиви документів в бібліотеках, архівах, фондах, банках даних та інших інформаційних системах.

За майнової приналежності інформаційні ресурси можуть бути віднесені до державної та недержавної (громадян, організацій та громадських об'єднань) власності. Відносини з приводу права власності на інформаційні ресурси регулюються цивільним законодавством України. Інформаційні ресурси можуть виступати в якості товару, за винятком особливих випадків, передбачених законодавством. Власники інформаційних ресурсів несуть юридичну відповідальність за порушення правил роботи з інформацією. Формування державних інформаційних ресурсів здійснюється громадянами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, організаціями та громадськими об'єднаннями.

Під інформаційним ресурсом підприємства розуміють сукупність нематеріальних активів, документів, що мають важливе стратегічне значення для функціонування організації. Інформаційні ресурси підприємства служать інструментами примусу або стимулювання виробничо-комерційної діяльності, прийняття управлінських рішень і навчання. Ресурс – запас, джерело чого-небудь. Розглядаючи народне господарство країни, будь-яку галузь, підприємство, тобто організацію будь-якого масштабу, ми можемо виділити матеріальні, природні, трудові, фінансові, енергетичні ресурси. Ці поняття є економічними категоріями.

На сьогоднішній день деякі дослідники вважають, що для нормального функціонування організації будь-якого масштабу недостатньо лише цих ресурсів. Суттєвим ресурсом стала інформація. Недостатньо мати для виробництва тільки необхідні матеріальні, фінансові та людські ресурси, необхідно знати, що з цим усім робити, мати інформацію про технології. Тому саме інформація, інформаційні ресурси в даний час розглядаються як окрема економічна категорія. Якщо згадати визначення інформації, яке було дано вище, то інформаційні ресурси можна визначити як весь наявний обсяг інформації в інформаційній системі. Для країни - це будуть інформаційні ресурси країни, для організації одного з рівнів – інформаційні ресурси організації. Інакше кажучи, інформаційні ресурси – це весь обсяг знань,

відчужених від їх творців, зафіксований на матеріальних носіях і призначений для громадського використання. Закон України „Про інформацію” від 02 жовтня 1992 р. визначає інформаційні ресурси як окремі документи і окремі масиви документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, інших інформаційних системах) [1].

Інформація, інформаційні ресурси існували завжди, але через свою специфічність вони не розглядалися як економічна категорія, хоча інформація завжди використовувалася людьми для управління. Коли в результаті розвитку суспільства, ускладнення технологій і т.п. обсяг інформації ставав настільки великим, що його не можна було переробити для управління, людство знаходило рішення. Поява ієрархії управління, виникнення товарно-грошових відносин, створення обчислювальних машин з цієї точки зору дозволило подолати труднощі в переробці величезних обсягів інформації для управління. В даний час суспільство досягло такого рівня розвитку, коли обсяги інформації та рівень її складності зажадали створення інформаційної індустрії. Наявність інформації зумовлює розвиток країн, галузей, організацій. Інформація стала одним з найважливіших стратегічних ресурсів.

Розглянемо джерела формування інформаційних ресурсів підприємства. Будь-яка організація існує в деякій зовнішньому середовищі. Ця ж організація породжує своє внутрішнє середовище. Внутрішнє середовище формується із сукупності структурних підрозділів підприємства і працюючих там людей технологічними, соціальними, економічними та іншими відносинами між ними. В залежності від джерела виникнення в рамках організації є внутрішня і зовнішня інформація, які складають її інформаційні ресурси. Інформація внутрішнього середовища, як правило, точна, повністю відображає фінансово-господарський стан підприємства. Її обробка часто-густо може здійснюватися за допомогою стандартних формалізованих процедур. Внутрішня інформація: про людей, продукти, витрати, скарги, послуги, технологічні процеси, сфери застосування продукту, методи збуту і техніки продажів, постачання, канали збуту.

Зовнішнє середовище - це економічні та політичні суб'єкти, які діють за межами підприємства, а також відносини з ними. Це економічні, соціальні, технологічні, політичні та інші відносини підприємства з клієнтами, постачальниками, посередниками, конкурентами, державними органами і т.п. Інформація із зовнішнього середовища досить часто є приблизною, неточною, неповною і суперечливою. У такому випадку вона вимагає нестандартних процедур оброблення. Зовнішня інформація: про ринок, конкурентів, тенденції змін у діловому середовищі країни та стан міжнародних ринків, покупців, попит, вимоги клієнтів і конкурентів, зміні законодавства.

З поширенням та розвитком сучасних технологій ведення сільського господарства все більш гостро постає проблема своєчасного впровадження нових засобів виробництва продукції. Інформаційним ресурсам притаманні всі ті властивості, які притаманні інформації. Найважливішими з цих властивостей є цінність, достовірність та актуальність. Зазначені властивості відповідають за надання інформаційним ресурсів того статусу, який дозволить використовувати їх в повному обсязі. Для дослідження інформаційних ресурсів доцільно змодельовати механізм їх управління. Як свідчить практика, процес дослідження інформації досить тяжко виокремити та розділити за логічними елементами, так як він відбувається безперервно, почасти з повтореннями попередніх дій. Але для наукової актуалізації зазначеного вище механізму пропонується виділити процес управління інформаційними ресурсами в довгостроковому періоді так, як зображено на рис. 1.

До визначення структури і складу ресурсів вони якнайчастіше знаходяться у несформованому з точки зору зручності використання стані. Структуризація інформації, що безпосередньо стосується діяльності підприємства – як внутрішньої, так і зовнішньої, необхідна для можливості прийняття чітких рішень при веденні операційної та інших видів діяльності. Для прикладу можна навести ситуацію, коли підприємство хоче змінити або додати вид діяльності, яким воно до того не займалось. В таких умовах необхідно обробити великий масив інформації які щодо умов та технологій

ведення нової діяльності, так і правових нюансів, особливостей законодавства та оподаткування.

Після того, як необхідні підприємству інформаційні ресурси виділено в чітку структуру, необхідно провести процедуру їх актуалізації. Під актуалізацією інформаційних ресурсів розуміємо їх перевірку на відповідність та наявність оновленої інформації. Так, обов'язковій актуалізації повинні піддаватись законодавчі та інші нормативно-регуляторні акти.

Рис. 1 - Механізм стратегічного управління інформаційними ресурсами аграрних підприємств.

Накопичення статистичних даних, які стосуються інформаційних ресурсів, повинно відбуватись постійно, з якомога меншими пропусками. Так, якщо мова йде про внутрішні інформаційні ресурси підприємства, як то показники рентабельності, фондівддачі, матеріаломісткості – їх спостереження має бути неперервним. Контроль за внутрішніми ресурсами за допомогою статистичних методів спостереження і на сьогоднішній день є пріоритетним. Наступним за ним слідує метод прогнозів, способів реалізації якого у вигляді математичних апаратів розроблено велику кількість. Накопичення даних про зовнішні інформаційні ресурси надходить як від власних джерел, так і від

зовнішніх. При чому інформація про зовнішнє середовище може надходити як в обробленому, так і в необробленому стані.

Коригування достовірності інформаційних ресурсів – важливий етап нормального функціонування підприємства. Для цього необхідно постійно здійснювати перевірку ресурсів на достовірність, відповідність їх раніше отриманим даним. Виділення ключових моментів в інформаційних ресурсах дозволяє чітко окреслити подальші перспективи розвитку стратегії управління підприємством. Ключові точки в інформаційних ресурсах – це та інформація, наявність якої дозволяє приймати стратегічні управлінські рішення, пов'язані з господарською діяльністю компанії.

Моделювання або віртуальна апробація ресурсів – невід'ємна частина стабільного існування підприємства. Створення моделі розвитку інформаційних ресурсів підприємства детермінує основні чинники стабільного економічного зростання підприємства.

Після комплексу дій, що відносяться до стратегічного управління інформаційними ресурсами приймається рішення про використання інформаційних ресурсів в тому чи іншому напрямках. Прийняття рішення базується на ключових елементах, досягнутих в ході реалізації механізму.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз інформаційних ресурсів аграрних підприємств дозволяє виокремити основні елементи та принципи управління підприємством. Розглядаючи подальший розвиток інформаційних ресурсів можна зробити припущення про те, що с кожним роком їх аналіз та оброблення будуть проводитись за допомогою все більш складних інструментів математичного апарату. Отже, чим раніше підприємство створить та структурує бази даних власних інформаційних ресурсів, тим простіше йому буде в майбутньому переходити до прогресивних технологій.

Бібліографічний список

1. Закон України „Про інформацію” // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. - N 48. - С. 650.

2. Барановская Т.Т. Информационные системы и технологии в экономике / Т.Т. Барановская, В.И. Лойко, М.И. Семенов. – М.: Финансы и статистика. – 2005. – 416 с.
3. Годин В.В. Управление информационными ресурсами: 17-модульная программа для менеджеров / В.В. Годин, И.К. Корнеев // Управление развитием организации. Модуль 17. – М. : Инфра. – 2010. – 352 с.
4. Інформаційні ресурси як фактор забезпечення ефективності системи менеджменту [Електронний ресурс] / Г.Є. Мошек // Сталій розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. - № 3. - Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_3/62.pdf. - Заголовок з екрану.
5. Карминский А.М. Информационные системы в экономике: в 2-х ч.: учеб. пособие. / А.М. Карминский, Б.В. Черников // Методология создания и практика использования. – М. : Финансы и статистика. – 2006. – 336 с.
6. Козырев А.А. Информационные технологии в экономике и управлении / А.А. Козырев – СПб.: Из-во В. А. Михайлова. – 2003. – 496 с.
7. Організаційний механізм доступу до електронних інформаційних ресурсів в аграрній сфері [Електронний ресурс] / Ю.Ю. Приймак // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. Збірник наукових праць. – 2012. - № 169. – Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_eamb/2012_169_1/12pyu.pdf. - Заголовок з екрану.
8. Робінс С.П. Основы менеджменту: пер. з англ. / Стефан П. Робінс, Д.А. Зайченко. – К.: Основи, – 2002. –120 с.

Анотація

В статті досліджено основні складові інформаційних ресурсів аграрного підприємства. Визначено формування основних елементів стратегічного управління інформацією в компанії. Запропоновано основні напрями щодо

підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів на підприємствах сільського господарства.

Ключові слова: інформація, інформаційні ресурси, стратегічне управління, сільське господарство.

Аннотация

В статье проведено исследование основных компонентов информационных ресурсов аграрного предприятия. Определены способы формирования основных элементов стратегического управления информацией в компании. Предложены основные пути повышения эффективности использования информационных ресурсов на предприятиях сельского хозяйства.

Ключевые слова: информация, информационные ресурсы, стратегическое управление, сельское хозяйство.

Annotation

The main theme in this article is devoted to the research of the main components of information resources in farms. The main ways of forming key elements of information strategic management in company are determined. Main ways to increase the efficiency of using the information resources of agricultural enterprises are proposed.

Key words: information, information resources, strategic management, agriculture.